

Lovforslag nr. L 94. Fremsat den 30. november 1994 af forskningsministeren (Frank Jensen)

Forslag

til

Lov om Forskningscenter Risø

§ 1. Forskningscenter Risø udfører forsknings- og udviklingsopgaver på et naturvidenskabeligt og teknisk videnskabeligt grundlag med det overordnede formål at tilføre erhvervsliv og samfund nye udviklingsmuligheder.

Stk. 2. Risø rådgiver offentlige myndigheder i spørgsmål, der ligger inden for forskningscentrets arbejdsområder.

Stk. 3. Risø har et særligt ansvar for at opretholde en videnskabelig kompetence i nukleare spørgsmål.

Stk. 4. Risø kan for offentlige eller private rekvirenter påtage sig løsning af forsknings-, udviklings- og rådgivningsopgaver inden for centrets arbejdsområder. Sådan virksomhed bør normalt være betinget af vederlag.

§ 2. Forskningsministeren har det endelige ansvar for Forskningscenter Risø.

§ 3. Risø ledes af en bestyrelse på indtil 10 medlemmer. Formanden og den øvrige bestyrelse udpeges af forskningsministeren. Dog udpeges 2 medlemmer af og blandt medarbejderne på Risø. Medlemmerne skal bortset fra medarbejderrepræsentanterne være uafhængige af Forskningsministeriet og tilsammen repræsentere videnskabelig indsigt inden for Risøs hovedområder samt besidde erhvervs-, forretningsmæssig og administrativ indsigt. Udpegningen sker for en periode på 3 år. De medlemmer, der ikke er udpeget efter indstilling fra medarbejderne, kan kun genbeskikkes én gang.

Stk. 2. Bestyrelsen har over for forskningsministeren ansvaret for den overordnede ledelse, herunder den forskningsmæssige og økono-

miske styring, af Risø. Bestyrelsen har det endelige ansvar for disponeringen af de midler, der er til rådighed for Risøs egenforskning, jf. stk. 3.

Stk. 3. Det påhviler bestyrelsen at sikre, at Risøs grundlæggende egenforskning tilgodeses som basis for udvikling og fornyelse af den faglige kompetence. Bestyrelsen skal endvidere påse, at der sker en løbende publicering og formidling af Risøs forskningsresultater, og at Risø spiller en aktiv rolle i forskeruddannelsen inden for forskningscentrets arbejdsområder.

Stk. 4. Bestyrelsen har pligt til at give forskningsministeren underretning om sådanne forhold vedrørende Risøs virksomhed, som ministeren må skønnes at have interesse i at være bekendt med.

§ 4. Direktionen varetager den daglige ledelse af Risø.

Stk. 2. Forskningsministeren ansætter og afskediger direktionen efter indstilling fra bestyrelsen.

Stk. 3. I nukleare spørgsmål er direktionen direkte underlagt forskningsministeren.

§ 5. Risøs forhold og virksomhed i øvrigt reguleres i en vedtægt, der udarbejdes af bestyrelsen og godkendes af forskningsministeren.

Stk. 2. I vedtægten skal være indeholdt nærmere bestemmelser om Risøs formål og hovedområder samt om den økonomiske styring af Risø.

§ 6. Bestyrelsen afgiver en årlig beretning om Risøs virksomhed til forskningsministeren.

§ 7. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

Stk. 2. Samtidig ophæves Kapitel 3 i lov nr. 194 af 28. april 1976 om energipolitiske foranstaltninger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Forskningscenter Risø er en statsvirksomhed under Forskningsministeriets ressort.

Den nuværende lovmæssige regulering af Risøs virksomhed findes i kapitel 3, §§ 4-8 i Energiministeriets lov nr. 194 af 28. april 1976 om energipolitiske foranstaltninger med senere ændringer. I medfør af denne lovs § 8 har energiministeren udstedt »Regulativ for styrelsen af Forskningscenter Risø« af 18. december 1986. Endelig har Risøs bestyrelse udarbejdet »Dispositionsregler for Forskningscenter Risø« af 11. december 1990.

Hovedformålet bag ønsket om tilvejebringelse af en selvstændig lov for Risø er at skabe overensstemmelse mellem det formelle regelsæt og de faktiske omstændigheder, som i væsentlig grad har ændret sig i forhold til den nugældende lovregulering.

Risø blev i forbindelse med regeringsdannelsen i januar 1993 overført fra Energiministeriets til Forskningsministeriets ressortområde.

Risøs formålsbeskrivelse har endvidere ændret sig i markant grad fra at have energiforskning som hovedopgave henimod et væsentligt bredere opgavefelt, der løbende ændrer sig i takt med den politiske prioritering og almindelige samfundsudvikling. På denne baggrund er det fundet mest hensigtsmæssigt, at der som hovedregel afstås fra at foretage en detaljeret faglig formålsbeskrivelse i selve lovtæksten, idet dette med fordel kan gennemføres i vedtægtsform.

Risø samarbejder løbende med de af erhvervsministeren godkendte teknologiske serviceinstitutter, bl.a. om det nærmere virkeområde på en række felter. Dette samarbejde kan med fordel fortsættes.

På det nukleare område indtager Risø såvel historisk som aktuelt en særlig position som sagkyndig rådgiver for myndighederne. Det er af væsentlig betydning, at Risøs ekspertise inden for dette felt fastholdes, hvorfor der er indføjet en bestemmelse herom direkte i lovtæksten, se nærmere § 1, stk. 3.

Det er ikke tilsigtet at foretage ændringer i Risøs aktuelle funktion som rådgiver af offentlige myndigheder i spørgsmål, der ligger inden for Risøs arbejdsområder, ligesom Risø forudsættes fortsat at

kunne påtage sig opgaver for såvel offentlige som private rekvirenter.

Loven fastslår, at forskningsministeren har det endelige politiske og retlige ansvar for Risø, og følgelig har normale instruktionsbeføjelser over for forskningscentret, jf. dog § 3, stk. 2.

I forhold til den nugældende retstilstand, hvor forskningsministeren er umiddelbart ansvarlig for både den forskningsmæssige og den økonomiske drift af Risø, er der dels i loven og dels ved den neden for omtalte resultatstyringskontrakt tillagt Risøs bestyrelse et væsentligt forøget kompetenceområde. Det er således bestyrelsen for Risø, der over for forskningsministeren har ansvaret for ledelsen af forskningscentret, herunder for varetagelsen af de forskningsmæssige og økonomistyringsmæssige funktioner. Loven afspejler ministeriets rolle som tilsynsmyndighed og i overensstemmelse hermed placeres kompetence og ansvar som hovedregel hos bestyrelsen.

Opmærksomheden henledes dog på, at bestyrelsen har pligt til at underrette ministeren om forhold, der skønnes at være af interesse for denne, se nærmere § 3, stk. 4.

Ansættelsesvilkårene for Risøs videnskabelige personale forudsættes - som hidtil - at være reguleret i cirkulære om stillingsstrukturen for videnskabelige stillinger ved sektorforskningsinstitutionerne, der udarbejdes af Finansministeriet og Forskningsministeriet. Der lægges i denne sammenhæng vægt på, at Risø i kraft af sin centrale position som en førende forskningsinstitution på såvel nationalt som internationalt plan, vil bidrage aktivt til forskeruddannelsen på ph.d.- og post doc.- niveau, jf. nærmere § 3, stk. 3.

Det tillægges endvidere væsentlig betydning, at Risøs omfattende forskningsfaciliteter og veludviklede infrastruktur fortsat vil give forskningscentret grundlag for at gennemføre særlige projekter i samarbejde med andre danske og udenlandske forskningsinstitutioner.

Forskningsministeriet og Risø har i 1993 indgået en resultatstyringskontrakt, der løber i perioden 1994-1997. Aftalen opstiller bl.a. en række krav og målsætninger til Risøs forskningsaktiviteter.

Lov om Forskningscenter Risø antages at være i overensstemmelse med en eventuelt kommende rammelovgivning på sektorforskningsområdet.

Loven har ikke administrative, økonomiske, erhvervsmæssige eller miljømæssige konsekvenser.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til § 1

Til stk. 1:

Hovedområderne for Risø virksomhed har været undergivet en stadig udvikling fra det oprindelige formål, der var knyttet til forskning i atomenergi, i retning af forskning centreret om andre energiformer. I dag udfører Risø forskningsopgaver inden for et bredt spektrum med hovedvægten på energi-, materiale- og miljøforskning.

På baggrund af den løbende politiske og samfundsmæssige udvikling og de deraf følgende muligheder for en ændret prioritering af arbejdsområderne, er det fundet mest hensigtsmæssigt, at loven alene angiver de overordnede rammer for Risøs virksomhed, mens en mere detaljeret formålsbeskrivelse i stedet bør fremgå af vedtægterne. Dette vil i højere grad muliggøre en smidig og løbende tilpasning i tilfælde af ændrede forudsætninger, jf. § 5. Af stk. 1 fremgår endvidere, at grundlaget for Risøs virksomhed på det forsknings- og udviklingsmæssige felt skal hvile på et naturvidenskabeligt og tekniskvidenskabeligt fundament.

Til stk. 2:

Forskningscentret har gennem en lang årrække haft en fremtrædende position som rådgiver for offentlige myndigheder i spørgsmål, der ligger inden for Risøs arbejdsområder. Endvidere har Risø i kraft af sin forskningsvirksomhed opnået stor anerkendelse på såvel nationalt som internationalt plan.

Forskningsministeriet finder det af væsentlig betydning, at denne rolle fastholdes og gerne udbygges yderligere i de kommende år.

Til stk. 3:

På det nukleare område har Risø en særlig rolle som rådgiver af relevante offentlige myndigheder, herunder Beredskabsstyrelsens Tilsyn med Nukleare Anlæg samt Statens Institut for Strålehygiejne. Ikke mindst i forbindelse med rådgivning ved kernekraftuheld i andre lande samt ved vurdering af forhold omkring sikkerhed og radioaktiv forurening i Østeuropa og SNG-landene er det væsentligt at fastholde og udbygge Risøs indsigt og ekspertise gennem en fortsat forskningsindsats.

Det er af væsentlig betydning, at Risøs brede kontaktnet udbygges og der skabes yderligere samarbejde på internationalt plan om disse og tilsvarende emner.

Til stk. 4:

Foruden den egentlige forskningsorienterede virksomhed udfører Risø et væsentligt antal opgaver for både offentlige og private rekvirenter, og det er ikke tilsigtet at gribe ind i denne praksis.

Der er ikke lovgivningsmæssigt fastsat rammer for hvor stor andel af Risøs samlede virksomhed, der må bestå i rekvirerede opgaver. Det vil således være op til bestyrelsens vurdering, idet det dog til stadighed må iagttages, at bestemmelsen i § 3, stk. 3, hvorefter bestyrelsen skal sikre at egenforskningen tilgodeses, er opfyldt.

Til § 2

Bestemmelsen tydeliggør, at forskningsministeren bærer det øverste ansvar for Forskningscenter Risø, såvel i politisk som i retlig henseende. I de nedenfor anførte regler i § 3, stk. 2, indrømmes der Risøs bestyrelsen en udstrakt grad af frihed og ansvar i forbindelse med den løbende drift, og forskningsministerens sædvanlige instruktionsbeføjelser gælder ikke med hensyn til de midler, der er afsat til Risøs egenforskning. Ministeren vil dog stadig have det overordnede politiske og retlige ansvar. Der henvises endvidere til bestemmelsen i § 3, stk. 4 om orientering af ministeren.

Til § 3

Til stk. 1:

Risø ledes af en bestyrelse, der kan bestå af op til 10 personer.

Formanden og den øvrige bestyrelse - med undtagelse af de medarbejdervalgte medlemmer - udpeges af forskningsministeren. Der stilles krav om, at bestyrelsen - som det øverst ansvarlige organ over for ministeriet - tilsammen besidder høje faglige kvalifikationer inden for Risøs hovedområder, ligesom der lægges vægt på at medlemmerne tilsammen repræsenterer administrativ og forretningsmæssig kyndighed. Som det fremgår af bemærkningerne til § 1, er Risøs hovedområder i dag knyttet til miljø-, energi- og materialeforskning.

Bestyrelsesmedlemmerne skal - bortset fra de medarbejdervalgte - være uafhængige af Forskningsministeriet.

I henhold til den nugældende lov skal et af bestyrelsesmedlemmerne udpeges efter indstilling fra mil-

jøministeren. Denne ordning er ikke videreført, men det vil selvsagt fortsat - i kraft af formålsbeskrivelsen - være af væsentlig betydning, at der i bestyrelsen findes ekspertise inden for det miljømæssige område.

I forhold til det hidtidige regelsæt indføres endvidere den ændring, at bestyrelsesmedlemmer kun kan genbeskikkes én gang og således maksimalt vil kunne have sæde i bestyrelsen i en samlet periode på 6 år. Denne begrænsning er dog ikke udstrakt til at omfatte de 2 medarbejdervalgte repræsentanter, hvor man finder det rigtigst at undlade at opstille tidsmæssige begrænsninger for valgbareheden. Et medarbejdervalgt bestyrelsesmedlem vil således kunne sidde i bestyrelsen på ubestemt tid.

Endvidere vil et bestyrelsesmedlem, som har fungeret i to perioder, ikke været afskåret fra at blive valgt til bestyrelsesformand og herefter varetage denne post i op til 6 år.

For så vidt angår overgangsregler bemærkes, at bestemmelsen om at et bestyrelsesmedlem maksimalt kan sidde i to valgperioder har virkning fra lovens ikrafttræden således, at et bestyrelsesmedlem, der ved udløbet af sin beskikkelsesperiode har siddet i 6 år eller derover, ikke kan udpeges påny, medmindre der er tale om en medarbejderrepræsentant.

Bestemmelserne om, 1) at Miljøministeriet ikke længere er repræsenteret i bestyrelsen, 2) at medarbejderrepræsentanterne ikke længere skal beskikkes af ministeren, men vælges af medarbejderne, samt reglen om 3) at bestyrelsesmedlemmerne tilsammen skal besidde administrativ indsigt og være uafhængige af Forskningsministeriet, får virkning fra udløbet af beskikkelsesperioden for de relevante bestyrelsesmedlemmer.

Til stk. 2:

Bestemmelsen fastslår, at bestyrelsen er Risø øverste myndighed og har det overordnede ansvar for forskningscentrets ledelse over for forskningsministeren (jf. dog § 4, stk. 3). Herved sker en tydeliggørelse af ministeriets rolle som tilsynsorgan i forhold til Risø.

På såvel det forskningsmæssige som på det økonomiske plan har det historisk forholdt sig således, at ministeren havde det fulde ansvar. Dette ændres nu blandt andet på den måde, at Risø tillægges den endelige kompetence til at træffe bestemmelse om, hvorledes forskningscentret ønsker at anvende sine egenforskningsmidler. I relationen mellem ministeren og bestyrelsens kompetence tydeliggøres det derfor, at bestyrelsen, inden for de med forskningsministeren aftalte overordnede rammer for Forskningscenter Risø's virksomhed, træffer endelig afgørelse

om anvendelse af de midler, der er til rådighed for Risø's egenforskning.

Forskningsministeren har således ingen instruktionsbeføjelser for så vidt angår Forskningscentrets dispositioner over egne forskningsmidler.

Relationerne mellem Forskningsministeriet og Risø vil typisk være reguleret i forbindelse med de årlige bevillinger på finansloven samt gennem den vedtægt, som i medfør af § 5 udarbejdes af bestyrelsen og forelægges forskningsministeren til godkendelse. Endvidere er forholdet mellem ministeriet og forskningscentret tillige udmøntet i en resultatstyringskontrakt, der blev undertegnet i december 1993.

Kontrakten løber fra 1. januar 1994 til 31. december 1997, og opstiller en række strategiske forskningsorienterede målsætninger, som Risø skal opfylde i kontraktperioden.

Til stk. 3:

Det er bestyrelsens ansvar, at der på forskningscentret til stadighed udføres en grundlæggende egenforskning af ikke ubetydeligt omfang. Det er således af væsentlig betydning for den langsigtede udvikling og kompetencefastholdelse, at egenforskningen ikke nedprioriteres på bekostning af de rekvisitbaserede opgaver.

I forlængelse heraf er det bestyrelsens ansvar, at de resultater, som opnås blandt andet gennem egenforskningen, formidles og viderebringes. Dette vil gælde såvel i relation til relevante faglige kanaler, som i forhold til den bredere offentlighed. Princippet afspejles tillige i bestemmelsen i § 6, hvorefter Risø afgiver en årlig beretning om sin virksomhed.

Risø's position som en førende forskningsinstitution har gjort det naturligt, at forskningscentret påtager sig en aktiv rolle i forbindelse med uddannelse af unge forskere. For således at fastholde vigtigheden af det uddannelsesmæssige aspekt i Risø's virksomhed, er der indføjet en udtrykkelig bestemmelse herom i lovtæksten.

Til stk. 4:

Det påhviler bestyrelsen at underrette ministeren om forhold der skønnes at have interesse for ministeren. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med, at ministerens rolle i stigende omfang går i retning af en mere overordnet tilsynsfunktion, hvilket vil gøre det vanskeligere for ministeren at holde sig løbende underrettet om spørgsmål af politisk betydning, som han i sidste instans vil bære ansvaret for.

F. t. l. om Forskningscenter Risø

Til § 4

Til stk. 1:

Risøs daglige ledelse forestås af direktionen. Den nuværende direktion udgøres af den administrerende direktør samt en forskningsdirektør og en teknisk direktør.

Direktionens ledelse skal foregå inden for de rammer, der fastsættes af bestyrelsen samt i vedtægterne, jf. dog stk. 3.

Til stk. 2:

I medfør af den nugældende lovgivning skal ansættelse af direktionens medlemmer ske for en 6-årig periode, hvilket i praksis kan medvirke til mindre fleksibilitet i forbindelse med ansættelsen. Det er derfor fundet hensigtsmæssigt, at der skabes mulighed for, at der i forbindelse med de konkrete forhandlinger kan træffes individuel aftale om de nærmere ansættelsesvilkår, herunder om ansættelsen skal ske for en tidsbegrænset periode.

Forskningsministeren ansætter og afskediger direktionen efter indstilling af bestyrelsen. Bestemmelsen indebærer ikke pligt for ministeren til at følge en indstilling fra bestyrelsen.

Til stk. 3:

I nukleare spørgsmål refererer Risøs direktion direkte til forskningsministeren, og der er således tale om fravigelse af den almindelige hovedregel i § 3, stk. 2, hvorefter Risøs bestyrelse har ansvaret for ledelsen af forskningscentret. Det betyder, at Risøs daglige ledelse har pligt til omgående at viderebringe alle relevante oplysninger til forskningsministeren som den politisk ansvarlige.

Til § 5

Til stk. 1:

Der udarbejdes en vedtægt, som nærmere regulerer Risøs forhold og virksomhed i øvrigt.

Vedtægten udarbejdes af bestyrelsen, der forelægger den til forskningsministerens godkendelse.

Til stk. 2:

Det er hensigten, at Risøs bestyrelse tillægges en vidtgående kompetence til at træffe bestemmelse om hvilke forhold, som ønskes reguleret i vedtægterne.

Der er dog visse forhold, der skal være behandlet fyldstgørende i vedtægten. Således vil vedtægten skulle indeholde en nærmere beskrivelse af Risøs formål og hovedarbejdsområder, ligesom den skal indeholde regler, som skal tydeliggøre bestyrelsens ansvar for den økonomiske drift af forskningscentret.

Til § 6

Bestemmelsen skal ses i forlængelse af den i § 3, stk. 3 fastlagte forpligtelse til publicering og formidling af forskningsresultater.

Til § 7

Til stk. 2:

Som en konsekvens af gennemførelse af en selvstændig lovregulering af Forskningscenter Risø, ophæves kapitel 3 i Lov nr. 194 af 28. april 1976 om energipolitiske foranstaltninger, der hidtil har udgjort det retlige grundlag for forskningscentrets virksomhed.